

# TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ'NİN 17-18 ARALIK 2022 TARİHLİ OLAĞAN GENEL KURULU'NDA YAPILAN MESLEK KURALLARINA İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

## EVALUATION OF THE REGULATIONS REGARDING THE PROFESSIONAL RULES AT THE ORDINARY GENERAL ASSEMBLY OF THE TURKISH BAR ASSOCIATION ON 17-18 DECEMBER 2022

M. Serhat SARISÖZEN\*

**Özet:** Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları'nın bazı maddeleri, 17-18 Aralık 2022'de toplanan Türkiye Barolar Birliği'nin Olağan Genel Kurulu'nda değiştirilmiştir. Bu kapsamda kılık kıyafet kuralında, karşı taraf avukatına belge verme zorunluluğunda, stajyer avukatlarla ilişkilere yönelik düzenlemede değişiklik yapılmış; bağlı çalışan avukatlarla ilişkiler ise ilk defa TBB Meslek Kuralları'nda yer bulmuştur. Bu çalışma vesilesiyle medeni usul hukukumuzun bir parçası olan avukatlık hukukunun önemli bir mevzuat metnini oluşturan Meslek Kuralları'nda yapılan değişiklikler ele alınacak ve başkaca nelerin değiştirilebileceğine ilişkin önerilerimiz sunulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Meslek Kuralları, Meslek etiği, Avukatlık Hukuku, Disiplin, Türkiye Barolar Birliği

**Abstract:** Some articles of the Professional Rules of the Union of Turkish Bar Associations dated 1971 were amended at the Ordinary General Assmebly of the Union of Turkish Bar Associations held on 17-18 December 2022. In this context, changes were made in the dress code, the obligation to give documents to the other party's lawyer, and the regulation regarding relations with trainee lawyers; relations with affiliated lawyers were included in the TBB Professional Rules for the first time. On the occasion of this study, the changes made in the Professional Rules, which constitute an important legislative text of the attorneyship law, which is a part of our civil procedure law, will be discussed and our suggestions on what other changes can be made will be put forward.

**Keywords:** Professional Rules, Professional Ethics, Attorneyship Law, Discipline, The Union Of Turkish Bar Associations

\* Prof. Dr., Ada Kent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra- İflas Hukuku Anabilim Dalı, sarisozen@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5025-4821, Makalenin Gönderim Tarihi: 16.10.2023, Kabul Tarihi: 24.01.2024

## GİRİŞ

Avukatların uyması gereken meslek kurallarının bir kısmı Avukatlık Kanunu'nda; bir kısım ise Avukatlık Kanunu'nun 117. maddesinin 7 numaralı bendi uyarınca Türkiye Barolar Birliği'nin 8-9 Ocak 1971 tarihli Dördüncü Genel Kurul Toplantısı'nda kabul edilmiş ve TBB Bülteni'nin 26.1.1971 tarih ve 5 numaralı sayısında yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Meslek kuralları, mesleğin düzen ve geleneklerini korumak yerleştirmek ve yasaların avukatlara yüklediği görevlerin onurlu bir şekilde yerine getirmesini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.<sup>1</sup> Meslek Kuralları, "Genel Kurallar", "Yargı Organlarıyla ve Adli Mercilerle İlişkiler", "Meslektaşlar Arası Dayanışma ve İlişkiler", "İş Sahipleriyle İlişkiler", "Avukatların Barolarla ve TBB ile İlişkileri" ve "Yürürlük, Uygulama Alanı" olmak üzere 6 bölümden oluşmaktadır. Oldukça eski tarihli olan düzenlemelerin bir kısmı 17-18 Aralık 2022'de toplanan Türkiye Barolar Birliği'nin 37. Olağan Genel Kurulu'nda değiştirilmiştir. Yapılan değişikliklere ilişkin olarak bağlı çalışan avukatların ve stajyer avukatların çalışma koşullarına ilişkin düzenlemeler öne çıkmakta olup; bunun dışında kılık kıyafet kuralına, karşı taraf avukatına örnek vermeye ilişkin kurallarda değişiklik yapılmış; Danıştay tarafından iptal edilen maddeler, metinden kaldırılmıştır.

## I- KILIK KIYAFET KURALINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİK

Meslek Kuralları m. 20 uyarınca "Avukatlar ve avukat stajyerleri, mesleğe yaraşır bir kılık ve kıyafetle mahkemelerde görev yaparlar. Duruşmalara, Türkiye Barolar Birliği'nce şekli saptanmış cübbe ile çıkarlar". Meslek Kuralları'nda geçtiği ifadeyle "mesleğe yaraşır" kıyafetle duruşmaya katılmanın iki yönü vardır: İlki adliyenin ciddiyetine ve yapılan işin ağırlığına yakışır bir kıyafet giyilmesi; diğeri ise bu seçilen uygun kıyafetin üstüne, şekli Barolar Birliği tarafından saptanmış olan cübbenin giyilmesidir. Meslek Kuralları bağlamında hukukumuzda avukatların duruşmalarda cübbe giymesi zorunludur. Alman Avukatlık Meslek Kuralları Tüzüğü m.20 de benzer şekilde "Avukat,

<sup>1</sup> Lamih Çelik, "Meslek Kurallarında Avukat - Mahkeme İlişkileri", *TBB Dergisi*, S.74, Y.2008, s. 283.

mahkeme önünde meslek kıyafeti olarak cübbe giyer”<sup>2</sup> hükmüne yer vermiştir.

Avukatlık Kanunu’nun 7249 sayılı Kanun’la değiştirilen “Avukatların resmi kılık ve kıyafeti” başlıklı 49. maddesine göre, “Avukatlar, mahkemelere Türkiye Barolar Birliği tarafından şekli belirlenen cübbeyle çıkmak zorundadır. Avukatlara, staj dönemi de dahil olmak üzere, baro ve Birliğin iş ve işlemleri ile mesleğin icrası kapsamında kılık ve kıyafetle ilgili herhangi bir zorunluluk getirilemez”. Cübbenin içine ne giydiği hâkimin karışabileceği bir husus değildir. Vekilin -cübbesini giymemesi ise HMK m.151 bağlamında, uygun olmayan tutum ve davranış olarak değerlendirilebilir ve buna göre hâkim, öncelikle vekili uyarır sonrasında gerekli karar<sup>3</sup> alır.

Cübbenin yırtık, yamalı, sökük, renkleri solmuş ve eskimiş olmasının mesleğin onuruyla örtüşmediği ifade edilmekte olup;<sup>4</sup> benzer şekilde avukatlar, TBB’nin barolara gönderdiği örneklerle uygun şekilde cübbesini diktirmek zorunda olup; cübbelerin renk ve biçim tutarlılığı barolarca denetlenmeli ve bu ölçülere uygun olmayan cübbelerin giyilmesine izin verilmemelidir.<sup>5</sup>

TBB Meslek Kuralları’nın Türkiye Barolar Birliğinin 17- 18 Aralık 2022 tarihinde yapılan XXXVII. Olağan Genel Kurul kararıyla değiştirilmeden önceki m. 20 hükmü, “Erkek avukatlar, iklim ve mevsim koşullarının elverdiği ölçüde kravat takarlar” ifadesini de içeriyordu. Öte taraftan İstanbul Barosu İç Tüzüğü m.33 uyarınca, “Avukat, genel olarak giyinmekte de mesleğin vakar ve haysiyetine aykırı hallerden sakınmak zorundadır. Erkek avukatların kravatsız veya yakası açık ve kadın avukatların meslek ve kisve ile bağdaşmayan çanta, elbise ile adliye binalarında bulunmaları yasaktır” hükmünü görmekteyiz.<sup>6</sup>

<sup>2</sup> Michael Kleine-Cosack (Çev. Şevdiye Köksal), Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) mit BORA und FAO Kommentar, München 2003, Evrensel Bakış İçin Avukatlık Yasaları I, İzmir Barosu Yayını, İzmir 2004, s. 120.

<sup>3</sup> Cumhuriyet, Avukatlık ve Noterlik Hukuk, Ankara 2022, s. 119; M. Serhat Sarisözen, “Vekilin Uygun Olmayan Tutum ve Davranışlarının HMK m.79 ve 151 Kapsamında Sonucu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S.197, Ocak 2023, s. 106 vd.

<sup>4</sup> Cumhuriyet, s. 120; Haşim Mısır, Avukatlık Disiplin Hukuku, B.3, Ankara 2016, s. 424.

<sup>5</sup> Cumhuriyet, s. 121.

<sup>6</sup> Genel bilgi için bkz. Atilla Özen, Avukatlık Hukuku, B.4, Ankara 2021, s. 320 vd.

Resmi kıyafet olan cübbenin tek başına kılık ve kıyafeti belirlemediği, bunun yanında avukatlık meslek ve vakarına uygun başka öğelerin de bu kılık ve kıyafetin tamamlayıcısı olduğu ifade edilmektedir.<sup>7</sup> Her ne kadar TBB Meslek Kuralları 20'de erkek avukatların kravat takacağı belirtilmiş olsa da Avukatlık Kanunu m.49/ II'de avukatlara, staj dönemi de dahil olmak üzere, baro ve Barolar Birliği'nin iş ve işlemleri ile mesleğin icrası kapsamında cübbe haricinde kılık ve kıyafetle ilgili herhangi bir zorunluluk getirilemeyeceği belirtildiğinden, avukatın cübbe haricinde herhangi bir kıyafet giymeye zorlanması mümkün olamaz.<sup>8</sup>

Nitekim 17- 18 Aralık 2022 tarihinde yapılan XXXVII. Olağan Genel Kurul kararıyla m. 20, "Avukatlar ve avukat stajyerleri, mesleğe yaraşır bir kılık ve kıyafetle mahkemelerde görev yaparlar. Duruşmalara, Türkiye Barolar Birliği'nce şekli saptanmış cübbe ile çıkarlar" şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikle temiz, kıyafet vurgusu ile erkek avukatların kravat takacaklarına ilişkin hüküm kaldırılmıştır. Mesleğe yaraşır kıyafetten ne anlaşılması gerektiği kişiden kişiye, ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilir. Örneğin KKTC'de avukat ve stajyerlerinin koyu lacivert veya koyu gri renkte takım elbise giymesi; koyu renkte kravat takması zorunluluğu bulunmaktayken<sup>9</sup> ülkemizde isabetli şekilde bu yönde kısıtlayıcı düzenlemelere yer verilmemiştir. Nitekim örnek verdiğimiz KKTC'de hakimler, kravatlarının desenini beğenmemesi durumunda bile avukatları duruşma salonundan çıkartabilmektedir. Gerçekten de avukatın ne giydiği,<sup>10</sup> ne renk giydiği yönünde bir

<sup>7</sup> Özcan Çine, Avukatlık Hukuku, Ankara 2014, s. 234-235.

<sup>8</sup> Rüzgaresen, s. 120.

<sup>9</sup> Rufat Sharıflı Sayın, "KKTC'de Avukatlık ve Meslek Etiği", Avukatlık Hukuku Sempozyumu, Ankara 2023, s. 123 vd.

<sup>10</sup> Anayasa Mahkemesi'ne de intikal eden bir olayda başvuru, Ankara Barosuna kayıtlı avukat olarak çalıştığını, bir duruşmaya başörtülü olarak katılması nedeniyle hâkimin duruşmanın yapılamayacağını belirterek müvekkiline kendisini bir başka avukatla temsil ettirmesi için süre vermesi ve duruşmayı ertelemesinin din ve vicdan özgürlüğü, savunma hakkı ve mahkemeye erişim hakkı, çalışma hakkı ve ayrımcılık yasağına aykırılık oluşturduğunu iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi GK, B. 2014/256 T. 25.6.2014 tarihli kararı ile şu sonuca varmıştır: "Somut olayda, başvuruçunun dini inançlarının bir gereği olarak kullandığı başörtüsü ile duruşmalara katılmasının engellenmesinde makul ve nesnel bir temel gösterilmediği gibi başvuruçunun taktığı başörtüsünün başkalarının hak ve özgürlüklerini yararlanmalarına engel ve toplumsal çatışma ve gerilimlerin kaynağı olduğu yö-

belirleme yapılması çabası doğru bir yaklaşım değildir. Kanaatimizce burada metinden tıpkı “temiz kıyafet” vurgusunun kaldırılmasında olduğu gibi ve aynı gerekçe ile “mesleğe yaraşır kıyafet” vurgusunun da kaldırılmasında fayda olduğunu değerlendiriyoruz. Aksi takdirde neyin mesleğe yaraşır kıyafet olabileceği değerlendirmesini yapabilmek çok kolay olmayacaktır. Son derece belirsiz bir kavram kullanmak yerine ilgili meslek kuralını sadece cübbe giyilmesi ile sınırlı tutmak daha doğru olacaktır.

Buna karşın yapılan değişiklikler Avukatlık Kanunu’nun 49.maddesiyle uyumlu olup, daha alt düzeyde olan bir metnin kanuna aykırı olma hali yapılan değişiklikle sonlandırılmıştır. Öte taraftan avukatların, duruşmalara “temiz bir kıyafetle” çıkacağı vurgusu gerçekten yerinde olmayıp zaten kendilerinden beklenen bu olduğundan ve bu düzenlemenin etik kurallarla herhangi bir ilgisi olmadığından metinden çıkartılması doğru olmuştur. Benzer şekilde kadın-erkek avukatlar arasında bir ayırım yapmak suretiyle erkek avukatların giyeceği kravatın metne yazılması, buna karşın mevsimsel olarak buna da bir istisna getirilmesi de doğru değildi. Söz gelimi Erzurum’daki avukatın mesleki kurallar bağlamında kravat takması istenirken, Bodrum’da avukatlık yapan bir meslektaşının böyle bir zorunluluğa neden tabi tutulmadığı sorgulanabilecek bir husustur. Bu bağlamda yapılan sadeleştirme isabetli olmuştur.

## II- KARŞI TARAF VEKİLİNE BELGE ÖRNEĞİ VERME

Meslek Kuralları’ nın “Avukat, dava türü ve usulü ne olursa olsun, mahkemeye verdiği layiha ve önemli belgelerin birer örneğini (istenirse de) karşı taraf vekili meslektaşına verir” hükmü, “Avukat, duruşma esnasında mahkemeye ibraz ettiği ve elektronik ortamda erişim imkânı bulunmayan dilekçe ve belgelerin birer örneğini bu konuda ayrıca bir talebe gerek olmaksızın karşı taraf vekili meslektaşına verir” şeklinde değiştirilmiştir.

---

nünde hiçbir iddia ve somut olgulara dayalı veri de ortaya konulabilmiş değildir. Sonuç olarak, başörtülü bir avukat, duruşmalara girmesinin engellenmesi suretiyle başörtüsü takmayanlara göre dezavantajlı duruma düşürülmüştür. Bu gerekçelerle, Anayasa’nın 24. maddesiyle birlikte ele alınan Anayasa’nın 10. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir” (Lexpera İçtihat Programı E.T: 20.1.2024).

Yapılan değişiklikler kapsamında avukatın, duruşma esnasında mahkemeye ibraz ettiği dilekçe ve bu dilekçelerin eki niteliğindeki belgelerin birer örneğini hazırlayarak yanında duruşmaya getirmesi ve diğer tarafın avukatına verme zorunluluğu kaldırılmamıştır. Bununla birlikte diğer taraf vekili elektronik ortamda bu belgelere erişim imkânına sahip olacaksa birer örneğini karşı taraf vekiline vermesi artık gerekmeyecektir.

Yapılan değişikliğin her belgeden iki nüsha hazırlama zorunluluğundan kaynaklandığı ifade edilmekte olup,<sup>11</sup> UYAP uygulaması dikkate alınarak ilgili meslek kuralı günümüz koşullarına uyarlanmıştır. Gerçekten de uzun süredir fiilen uygulanmayan ve mahkemelerin zaten dava dilekçesi ve bunların eki mahiyetinde olan sisteme yüklenen belgelerin fiziken de çıktısının alınmasına gerek bulunmamaktadır. Oysa maddenin önceki halinde belge, elektronik ortamda bulunsa bile bu belgelerin verilmemesi meslek kuralının ihlali ve dolayısıyla disiplin suçu olarak değerlendirilmek durumundaydı. Bunun dışında özellikle kâğıt formatından kaynaklanan farklıklar nedeniyle taranamayan belgelerin veya yazılı belge dışında olan ve UYAP'ın desteklemediği formattaki ses ve görüntü içeren belgelerin kopyalarının verilmesi uygulamasına devam edilecektir.

### III- STAJYER AVUKATLARLA İLİŞKİLER

Meslek Kuralları'nın 33. maddesine getirilen düzenleme ile avukatlık mesleğinin niteliğinin yükselmesinde önem taşıyan staj eğitiminin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Esasında olması gereken büyük aksamaların yaşandığı avukatlık stajının bütünüyle ele alınması ve değiştirilmesi olmakla birlikte, şüphesiz Meslek Kuralları'nın staj kurumunu bütünüyle ele alıp düzenlemesi beklenemeyeceğinden bu değişikliğin kanunla yapılması gerekir.

Meslek Kuralları'nın "*Yanına stajyer almayı kabul eden avukat, stajyerlerin iyi yetişmesi için gerekli dikkati ve ilgiyi gösterir ve olanaklarını hazırlar*" hükmünü içeren 33. maddesine, "*Stajyer avukatın çalışma şeklini ve süresini zorunlu staj eğitimi programına göre belirler*" hükmü eklen-

<sup>11</sup> Konu hakkındaki açıklama için bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/tbb-37-olagan-genel-kurulu-meslek-kurallari-nda-degisiklik-yapti-83356> (E.T: 21.2.2023).

miştir. Bu çerçevede avukat adayları tarafından en çok dile getirilen yakınlardan biri olan, staj eğitim programlarına katılmaya engel nitelikteki büro görevlendirmelerinin yapılmasının önüne geçilmek istenmiştir.<sup>12</sup> Maddede yer alan “yanına stajyer alma” ifadesinin sorunlu bir ifade olduğunu ifade etmekte fayda vardır. Madde düzenlenirken, bu ifade yerine, “Stajyer yetiştirmeyi kabul eden avukat” ifadesinin kullanılması şüphesiz çok daha doğru olurdu.

Meslektaş adayının zorunlu staj eğitimi aldığını bilen bir avukatın, stajyerinin çalışma şekli ve süresini belirlerken bunu zorunlu staj eğitimi programına göre yapmasının, Meslek Kuralları’nda düzenlenmesine neden gerek kalındığı aslında üstünde düşünülmesi gereken bir husustur. Öte taraftan bu düzenlemeyle dahi bürodaki işleri staj eğitimine göre önceliklendiren avukatı Meslek Kuralları’nda yapılan bu değişikliğin zorlayıp zorlayamayacağını tespiti zordur; fakat yine de bu düzenlemenin Meslek Kuralları’na alınması isabetli olmuştur.

Bununla birlikte stajyer avukatın alması gereken uygulama eğitimi sadece adliyedeki eğitimle de sınırlı değildir. Büronun rutin işleri dışında avukatın bu eğitime nasıl destek vereceği ve 1 yıl içinde meslektaş olacak stajyere karşı davranış ve yükümlülüklerine ilişkin bir düzenlemeye Meslek Kurallarında yer verilmemiştir. Bu konudaki düzenlemeler 19.12.2001 Tarihli Resmî Gazete’de yer alan Türkiye Barolar Birliği Staj Yönetmeliği’nde<sup>13</sup> yer almıştır. Yönetmelik’in “Avukatın Yükümlülüğü” başlıklı 17. maddesine göre: “Avukat, stajyerini hukukun üstünlüğü ilkesine, meslek ilke ve kurallarına bağlı, hukuk bilgilerini somut olaylara uygulayabilecek nitelikte, bağımsız ve özgür bir avukat olarak yetiştirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük kapsamında avukat, stajyeri Avukatlık Kanunu’nun 23 üncü maddesinde belirtilen duruşmalar ile cezaevi görüşmeleri ve ifade ve sorgu işlemlerine birlikte gitmek, mahkemeler ve idari makam-

<sup>12</sup> Bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/tbb-37-olagan-genel-kurulu-meslek-kurallari-nda-degisiklik-yapti-83356> (E.T: 21.2.2023).

<sup>13</sup> Yönetmelik’in amacı, 1. maddede kapsayıcı bir biçimde şu şekilde gösterilmiştir: “Avukatlık stajının hukuk bilgilerini bilimsel verilerden ayrılmaksızın ve bilimin yöntemlerini kullanarak somut olaylara uygulayabilen, yargılama süresince yargılama faaliyetinin yönetimine ve kararın oluşumuna etkin biçimde katılabilen, meslek ilke ve kurallarına bağlı, hak arama özgürlüğünün yaşama geçmesi için uğraş veren, insan haklarına saygılı, demokrasi ve hukukun üstünlüğünden ayrılmayan, bağımsız ve özgür avukatların yetişmesi için hukuksal, sanatsal, eğitsel olanakların sağlanmasıdır”.

*lardaki işleri takip etmek, dava dosyalarını ve yazışmaları düzenlemek imkânını sağlayarak eğitir. Stajyere bu işler dışında bir iş yüklenemez. Avukat, stajyerin Baro eğitim çalışmalarına katılmasını, devamını ve başarısını denetlemekle yükümlüdür”.*

Avukatlar için bir yükümlülük olarak düzenlenen yukarıdaki hükme rağmen birçok büroda adeta sekreter gibi kullanılan, getir-götür işleri, fotokopi çekmek gibi meslekle uzaktan yakından ilgisi olmayan işlerin de aslında stajyer avukata yaptırıldığı ortadadır. Birçok avukatın stajyerini sekreterden daha ucuz bir işgücü olarak görmesi ve bu amaçla hukuk fakültesi mezunlarını birer yıllık süreler için çalıştırmalarının artık sonlanması gerekmektedir. Buna ilişkin mevcut hükümlere aykırılık durumunda disiplin sürecinin daha etkin yönetilmesi ve kanuni bir düzenlemenin yapılarak avukat ile stajyeri arasındaki ilişkinin daha kapsamlı bir şekilde ele alınması, staj kurumunun işleyişi açısından şüphesiz daha faydalı olacaktır.

#### IV- BAĞLI ÇALIŞAN AVUKATLAR HAKKINDA DÜZENLEME

TBB Meslek Kuralları'nda yapılan değişiklikler içinde bağlı çalışan avukatlar hakkında yapılan düzenleme önem arz etmektedir. Avukatlıkta şirketleşmenin çok sınırlı olduğu, şubeleşmenin ise hukuken mümkün olmadığı ülkemizde büro açmanın ve başta büro giderlerine katlanmanın maliyetini her hukukçu karşılayamamakta; bu nedenle avukatlar birleşerek ortak bir hukuk bürosu açmak ya da başka bir avukatın yanında sigortalı olarak çalışmak yoluna gitmektedir. Avukatlık Kanunu çerçevesinde yürütülen bağlı çalışmaya ilişkin olarak son yıllarda özellikle büyük şehirlerde, bağlı çalışan avukat sayısının büyük bir ağırlık kazanması nedeniyle ortaya çıkan düzenleme ihtiyacı Genel Kurul tarafından yeni bir madde ihdasıyla karşılanmıştır.<sup>14</sup>

Meslek Kuralları'na getirilen 33/A maddesi ile meslektaşlar arasında farklı uygulama sorunlarının karşılanması hedeflenmiştir. Buna göre: *“Bağlı çalışılan avukat ile bağlı çalışan avukat arasında mesleki anlamda eşitlik ilkesi geçerlidir. Bu ilişki, unvanın ve işin gerektirdiği saygı ve güvene uygun biçimde düzenlenir. Bağlı çalışılan avukat, bağlı çalışan avukata*

<sup>14</sup> Bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/tbb-37-olagan-genel-kurulu-meslek-kurallari-nda-degisiklik-yapti-83356> (E.T: 21.2.2023).



*yönelik davranışlarında meslek kurallarını ve avukatın bağımsızlığını gözetir; mesleki gelişimi için gerekli imkânları tanır. Bağlı çalışılan avukat, bağlı çalışan avukatın iş tanımını ve ücretini; meslektaşlık bilincine, mesleğin itibarına ve işin niteliğine göre belirler”.*

Yapılan değişiklikler her avukata göre farklı uygulanacaktır. Objektif bir içeriğe sahip olmadığı, bir boyutu ile işçi-işveren ilişkisi niteliği taşıdığı için, bağlı çalışanı işe alan ve her an iş akdini bir vesileyle sonlandırabilecek avukatla bağlı çalışan avukat arasındaki eşitliğin nasıl sağlanabileceği ve bunun nasıl mümkün olabileceği belirsizdir. Mahkemeler nezdinde ve müvekkili temsil etme bağlamında zaten eşit olan iki avukatın, bürodaki iç ilişkide eşitliğin sağlanması için nasıl bir çalışma ortamını tesis edecekleri düzenlenmemiştir. Öte taraftan “ücretin meslektaşlık bilinciyle” düzenlenmesi isabetli bir ifade tercihi olmakla birlikte asgari ücretin ne kadarlık bir miktar üstününün mesleğin itibarı ve işin niteliğine uygun düşeceği her avukat tarafından farklı değerlendirilebilecek hususlardır.

## V- ÜCRETE İLİŞKİN DAVA AÇACAK AVUKATIN DURUMU

Meslek Kuralları'nın “Ücret davası açacak avukat, önce Baro Yönetim Kurulu'na bilgi verir. Bu konuda Baro Yönetim Kurulu'nun görüşünü bildirme yetkisi vardır” hükmünü içeren 47. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Kullanılmayan maddenin yürürlükten kaldırılma sebebi olarak, avukat ile müvekkil arasındaki ilişkinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na aykırı olabilecek ve mahkemeye erişim hakkının kullanılması için bir sınırlama getirecek nitelikte olması gösterilmiştir.<sup>15</sup> Gerçekten de ücret alacağına ilişkin dava açmadan önce avukatların baroya bilgi vermedikleri; baroların da böyle bir bildirim yapılmadığı için meslek kuralı ihlali sebebiyle avukatlara bir disiplin yaptırımını uygulamadıkları görülmektedir. Konu maddenin yürürlükten kaldırılması suretiyle meslek kurallarının sadeleştirilmesi yerinde olmuştur.

<sup>15</sup> Bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/tbb-37-olagan-genel-kurulu-meslek-kurallari-nda-degisiklik-yapti-83356> (E.T: 21.2.2023).

## VI- YAPILAN DİĞER DEĞİŞİKLİKLER

Meslek Kuralları'nın 22. maddesinde geçen, "*Avukat savunma için zorunlu olmadıkça davanın uzaması sonucuna varacak isteklerden kaçınır*" cümlesindeki "*zorunlu*" ifadesi, ihtiyaç derecesi düşürülmek suretiyle yerini "*gerekli*" kelimesine bırakmıştır. Avukatlar, duruşmaları uzatmamakla ve gerçeğin ortaya çıkmasını sağlayacak ölçülülükte açıklama yapmakla yükümlüdür.<sup>16</sup>

Meslek Kuralları'nın 23. maddesinde geçen "*Hâkimin reddi, savcuların ve başkaca adalet görevlilerinin reddi veya şikâyet edilmesi konusunda ve genellikle konuşmalarında ve yazılarında avukat, kanunun gerektirdiği gerekçeleri amacı aşmayacak biçimde açıklar. Ret veya şikâyet dileklerinin bir örneği de baroya verilir*" hükmü, Danıştay 8. Dairesi'nin 15.10.2015 tarih ve 2015/3582-8680 sayılı bozma sonrası iptal edildiğinden, mülga madde, metinden çıkartılmıştır.

Meslek Kuralları'nın 27/I numaralı maddesinde geçen "*Hiçbir avukat, herhangi bir meslektaşı özellikle hasım vekili meslektaşı hakkında küçük düşürücü nitelikteki kişisel görüşlerini açıkça belirtmez*" hükmü muhafaza edilmek suretiyle, 27/II numaralı paragrafta geçen: "*Bir avukat, başka bir avukata karşı asıl ya da vekil sıfatıyla takip edeceği davayı kendi barosuna bir yazı ile bildirir. Bu kural, bilgi verme yükümlülüğü ile bağlı olarak baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin üçüncü şahısların aleyhine veya üçüncü şahısların barolar ve TBB aleyhine açacağı davalar için de geçerlidir*" hükmü Danıştay 8. Dairesi'nin 17.01.2017 tarih ve 2016/12242E. 2017/31K. sayılı bozma sonrası iptal kararı ile ilk cümle iptal edildiğinden, ikinci cümle de iptal edilen düzenleme ile ilişkili olduğundan madde metninden çıkartılmıştır. 27.maddenin üçüncü paragrafında geçen "*Resmi ya da özel kuruluşlarda bağımlı olarak birlikte çalışan avukatlar, kadro görevleri ne olursa olsun, adalet ve eşitlik ilkelerinden ayrılmamaya ve iş dağıtımını, denetimi ve her türlü iş ilişkilerinde meslek dayanışmasına ve onuruna uymayan davranışlardan kaçınmaya özen göstermekle yükümlüdürler*" hükmü ise muhafaza edilmiştir.

TBB Meslek Kuralları'nın 48. maddesinde geçen, "*Baro Başkanlığı, Baro Yönetim ve Disiplin Kurulu üyelikleri ile Türkiye Barolar Birliği*

<sup>16</sup> Muhammet Özkes, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C.II, B.15, İstanbul 2017, s. 1353.

*Başkanlığı, Yönetim Kurulu üyeliği, Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Başkanlığı ve üyeliği görevleri bir kişide birleşemez*" hükmü değiştirilmiştir. Disiplin Kurulu'ndan önce "Denetleme" kelimesinin eklenmesi suretiyle ve metinde geçen "*Türkiye Barolar Birliği*" ifadesinin çıkartılması suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Yapılan değişiklikle TBB ve baro organlarındaki görevlerin bir kişide birleşemeyeceğine ilişkin kurala denetleme kurulu üyelikleri de dahil edilmiş ve madde şu şekli almıştır: "*Baro Başkanlığı, Baro Yönetim, Disiplin ve Denetleme Kurulu üyelikleri ile Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı, Yönetim Kurulu üyeliği, Disiplin ve Denetleme Kurulu üyeliği görevleri bir kişide birleşemez*". Her ne kadar madde gerekçesinde görülemese de yapılan değişikliğin nedeni, Meslek Kuralları'nın hazırlandığı 1971 yılından sonra denetim fonksiyonu için ayrı bir kurula duyulan ihtiyaç ve bu kurulun varlık kazanmasıdır.

## VII- YAPILMASI GEREKEN DİĞER DEĞİŞİKLİKLER

### A. Hâkim ve Savcılarla İlişkilerde Karşılıklı Saygı Kuralı

TBB Meslek Kuralları'nın, "Yargı Organlarıyla ve Adli Mercilerle İlişkiler" başlıklı ikinci kısmında yer alan ilk kural m.17'de düzenlenmiş olup; bu kural uyarınca: "*Hâkim ve savcılarla ilişkilerinde, avukat, hizmetin özelliklerinden gelen ölçülere uygun davranmak zorundadır. Bu ilişkilerde karşılıklı saygı esastır*". Bu hüküm Avrupa Birliği Meslek Kuralı m.4.3 ile paralel olup; ilgili kurala göre: "*Bir avukat, mahkemeye karşı gerekli saygı ve nezaketi gösterirken, müvekkilinin çıkarlarını; kendi çıkarlarını ve kendisi veya üçüncü şahıslar bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlarını düşünmeksizin, onurlu ve korkusuz bir biçimde savunacaktır*".<sup>17</sup> Bu kurallar avukatın hakim huzurunda saygı ve nezaketten ayrılmadan müvekkilinin çıkarlarını ne şekilde savunabileceğini açıklayan kurallardır.<sup>18</sup> Meslek Kurallarının 17. maddesindeki düzenleme kapsamında mahkemeye saygının, dışsal bir zorlamadan kaynaklanmadığı ifade edilmiştir.<sup>19</sup>

<sup>17</sup> Avrupa'da Avukatlık Mesleğine İlişkin Temel İlkeler ve Avrupa'da Avukatların Tabi Olduğu Meslek Kuralları: [https://d.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata\\_ozel/meslek\\_kurallari/CCBE\\_avukatlik\\_meslek\\_kurallari.pdf](https://d.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/CCBE_avukatlik_meslek_kurallari.pdf) (E.T. 24.10.2022).

<sup>18</sup> Bkz. Semih Güner, Avukatlık Hukuku, B.6, Ankara 2015, s. 550; Çelik, Avukat – Mahkeme İlişkileri, s. 284.

<sup>19</sup> Çine, s. 227.

Avukatın, yargı mensuplarıyla ilişkisi gerek duruşma içinde gerekse dışında gerekli ölçütlere uygun olmak zorundadır. Bu ölçütün ne olacağına ilişkin kural duruşma disiplini içinde konuyu anlatan HMK m.79'da düzenlenmiştir. "Vekilin veya vekâlet verenin duruşmada uygun olmayan tutum ve davranışı" başlıklı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.79'un 1.fıkrası, vekilin duruşma sırasında uygun olmayan tutum ve davranışta bulunması durumunda, vekilin nasıl bir sonuçla karşılaşacağını düzenlemektedir. Buna göre: "Vekil, duruşma sırasında uygun olmayan tutum ve davranışta bulunursa, hâkim tarafından uyarılır; vekil uyarıya uymaz ve fiil disiplin suçu veya adli suç teşkil eder nitelikte görülürse, duruşma salonunda bulunan kişilerin kimlik bilgileri, adresleri de yazılarak olay tutanağa geçirilir ve duruşma ertelenir. Vekil hakkında gerekli yasal işlem yapılmak üzere mahkemece vekilin kayıtlı olduğu baroya ve gerekiyorsa Cumhuriyet başsavcılığına bildirimde bulunulur". HMK m.79, duruşma disiplinine ilişkin olarak tarafa nazaran, avukata bir ayrıcalık tanımıştır. Hangi davranışların uygun olmayan tutum ve davranışlar olduğunun saptanması için gerek Avukatlık Kanunu ve Meslek Kuralları'nı, gerek karşılaştırmalı hukuktaki avukatlık mevzuatlarını, gerekse benzer konularda verilmiş mahkeme kararlarını incelemek gerekmektedir.

Avukatın mahkemelerle olan ilişkisinde saygı ve nezaket kurallarına uygun hareket etmesi gerekir.<sup>20</sup> Avukat, mahkemeye ve yargılama faaliyetini yürüten hakime saygının hakimden kişiliğinden bağımsız, hukuka ve adalete saygı olduğunu bilerek hareket etmelidir.<sup>21</sup> Duruşmalar sadece hakim için değil, aynı zamanda avukatlar için de mesleki faaliyet alanının bir parçası olup; bu saygınlığın zedelenmesi, mahkemenin, yargılamanın, adaletin ve aynı zamanda avukatlık mesleğinin saygınlığının zedelenmesi anlamına gelir.<sup>22</sup> Nitekim Avukatlık Kanunu m.34 uyarınca<sup>23</sup> avukat, avukatlık unvanının gerektirdiği

<sup>20</sup> Meral Sungurtekin Özkan, Avukatlık Mesleği, Avukatların Hak ve Yükümlülükleri, B.4, İzmir 2013, s. 570; Güner, s. 550-551; Çine, s. 223.

<sup>21</sup> Özkes, Pekcanitez Usul, s. 1354.

<sup>22</sup> Özkes, Pekcanitez Usul, s. 1353.

<sup>23</sup> Avukatlık Kanunu m.34: "Avukatlar, yüklendikleri görevleri bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene uygun biçimde davranmak ve Türkiye Barolar Birliğince belirlenen meslek kurallarına uymakla yükümlüdürler".

saygı ve güvene uygun biçimde davranma yükümlülüğü altındadır. İnceleme konumuz dışında da TBB Meslek Kuralları'nda doğrudan ve dolaylı olarak avukatların, uyması gereken kurallara ilişkin başkaca düzenlemeler bulunmaktadır. TBB Meslek Kuralları m.4 uyarınca, “Avukat, mesleğin itibarını zedeleyecek her türlü tutum ve davranıştan kaçınmak zorundadır”. Alman Avukatlık Kanunu m.43'te de benzer yönde düzenleme bulunmaktadır. Alman Avukatlık Kanunu m. 43 uyarınca, “Avukat, mesleğini özen ve doğruluk içinde icra etmekle yükümlüdür. Avukat, mesleğinin sınırları içinde ve dışında avukatlık unvanının gerektirdiği saygı, güven ve onuruna yaraşır biçimde hareket etmekle yükümlüdür”.<sup>24</sup>

Doktrinde mahkeme, yargı gibi “kutsal” bir işin gerçekleştirildiği yer olarak tarif edilmekte olup; duruşmalara bizzat giren taraflar da vekiller de mahkeme önünde bunu bilerek hareket etmek durumundadır.<sup>25</sup> İşbirliği ve nezaket kuralları ile hareket edildiği ölçüde yargılama-amacına uygun ve sağlıklı yürütülebilecektir.<sup>26</sup> Delil olan yemin edilirken veya tanıklara yemin ettirilirken hakim de dahil olmak üzere hazır bulunan herkes ayağa kalkar; yine hüküm tefhim edilirken duruşma salonunda bulunan herkes ayağa kalkarak hükmü dinler (HMK m.258/II).<sup>27</sup> Yeminin manevi etkisini arttırmak amacıyla herkesin ayağa kalktığı doktrinde ifade edilmiştir.<sup>28</sup> Bu kurallar yargılamanın saygınlığına yönelik kurallar olup, kişisel tercihlerle veya doğrudan kişilere saygıyla ilgili değildir.<sup>29</sup> Kıta Avrupası Hukuk Sisteminde ve ülkemizde avukatlar yemin ve hüküm tefhimi dışında da duruşma esnasında söz alırken ayağa kalkmakta olup; bu davranış hem avukatların kürsüye karşı saygılarının hem de kendi saygınlıklarının sembolü olarak görülmüştür.<sup>30</sup>

<sup>24</sup> Kleine-Cosack, s. 30.

<sup>25</sup> Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C.2, B.4, Ankara 2021, s. 2130.

<sup>26</sup> Özekes, Pekcanitez Usul, s. 1354.

<sup>27</sup> Ayrıca bkz. Özekes, Pekcanitez Usul, s. 1342; Lamih Çelik, TBB Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatlık Meslek Kuralları, B.3, Ankara 2016, s. 175.

<sup>28</sup> Ejder Yılmaz, Yemin, B.3, Ankara 2021, s. 210.

<sup>29</sup> Özekes, Pekcanitez Usul, s. 1342; Özekes'in de vurguladığı gibi “...ayağa kalkılması gereken durumda hâkimin taraflara jest yaparcasına kalkmanız da olur şeklinde bir tavır takınması ya da salonda bulunanların kalkmaması yargılama kurallarına uygun değildir”.

<sup>30</sup> Çine, s. 227; Roma Hukuku döneminde Quintilian, hâkim söz verdiği zaman, avukatın yerinden yavaşça kalkmasının ve ayakta duruşunun mesleğin itibarı gereği olduğunu, bu esnada başı dik, ciddi ve kendinden emin olması gerektiğini

Hangi tutum ve davranışın avukatların yüklendikleri görevlere ve bu görevin kutsallığına yakışır bir özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirilmiş sayılacağı; benzer şekilde hangi davranışların avukatlık unvanın gerektirdiği saygı ve güvene uygun davranış olarak değerlendirileceği ve bu tutum ve davranışların Meslek Kurallarına uygun olup olmadığı her somut olayda özel olarak değerlendirilecektir.

Alman Avukatlık Kanunu'nun, Genel mesleki yükümlülük başlıklı m. 43 hükmü uyarınca, "*Avukat, mesleğini özen ve doğruluk içinde icra etmekle yükümlüdür. Avukat, mesleğinin sınırları içinde ve dışında avukatlık unvanının gerektirdiği saygı, güven ve onuruna yaraşır biçimde hareket etmekle yükümlüdür*".<sup>31</sup> Alman Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na baktığımızda ise ZPO 136 uyarınca yargılamanın yürütülmesi, mahkeme kararının hazırlanmasına ilişkin adli bir faaliyettir. Bu hüküm, yargılamaların yasal ve amaca uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamayı amaçlamakta olup kural olarak bu, mahkemenin sorumluluğundadır.<sup>32</sup>

TBB Meslek Kuralları'nın 17. maddesinde kısmen bir belirsizlik olduğu görülmektedir. Her ne kadar hâkim ve savcılarla ilişkilere yönelik "karşılıklı saygı" vurgusu yapılsa da Meslek Kuralları'nın Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlandığı göz önüne alındığında hâkim ve savcılar için mesleki bir yükümlülük yüklemeyeceği açıktır. O nedenle maddede aslında hâkim ve savcının avukata saygı göstermesi durumunda avukatın da aynı şekilde davranması gerektiği istenmekte olup, aksi bir durumda saygılı davranmayabileceği sonucu çıkmaktadır. Oysa ki avukat, karşılığı olmasa dahi herhalükarda saygılı davranmak zorunda olup, kendisine karşı saygısızlık yapıldığında bunu gerçekleştiren hakim ya da savcı için işletilecek idari ya da cezai bir soruşturma açılması için yapılabilecek şikayet ayrı bir konudur. Bu nedenle 17. maddenin "Bu ilişkilerde karşılıklı saygı esastır" cümlesinin metinden çıkartılması isabetli olacaktır.

---

belirtmiştir (Bkz. Çine, s. 227).

<sup>31</sup> Kleine-Cosack, s. 30; Ayrıca bkz. Tuncay Yılmaz / Şerife Yazıcı / Mirel Amon Paltura, Yabancı Ülkelerin Avukatlık Kanunları 2.Kitap, Ankara 2013, s. 224 vd.

<sup>32</sup> Hans Joachim Musielak/Wolfgang Voit, Zivilprozessordnung: ZPO mit Gerichtsverfassungsgesetz Kommentar 19, neubearbeitete Auflage. 2022, ZPO § 136 Rn. 1.

## B. Tanıkla İlgili Yasaklara İlişkin Kural

TBB Meslek Kuralları m.24 uyarınca, “Avukat, ilerde tanık olarak dinlenecek kimselerden, istisnai olarak bazı hususları öğrenmek mecburiyetinde kalmış olursa, onları etkilemiş olma şüphesi altına düşmekten kaçınmalıdır. Avukat, tanıklara tavsiyelerde bulunamaz, ne şekilde tanıklık edecekleri veya hâkim önünde nasıl hareket edecekleri hakkında talimat veremez”. Meslek Kuralları’nın 24. maddesi, tanığa ilişkin avukatın yapmaması gereken davranışların neler olacağını düzenlemiş olup; tanığın sorgusunda yapılmaması gerekenleri, HMK’ da “Tanık” delilinin ele alındığı, Dördüncü Bölüm, m.262’deki “Yasak Davranışlar” la birlikte ele almak gerekir. Buna göre: “Tarafların, tanığın sözünü kesmeleri, söz veya hareketle onu övmeleri veya tahkir etmeleri yasaktır. Buna aykırı davranan taraf veya vekili, hâkimin uyarısına rağmen davranışını devam ettirecek olursa, 79 veya 151 inci maddeler uyarınca işlem yapılır”.

Hukuk Muhakemeleri Kanunumuza 152. maddeyle giren “Soru yöneltme” kurumu<sup>33</sup> kapsamında avukat, tanığa doğrudan soru yöneltebilmektedir. Tanığın beyanda bulunurken sorulan soruya cevap vermemesi, ilgisiz cevaplar vermesi, başka konuları anlatması durumunda sözünün kesilmesi, yasak davranışlar arasında değerlendirilemez. Tanıktan beklenen, sorulan soruya cevap vermesi olup; tanık, sorulan soruya cevap veriyorken, diğer tarafın veya vekilinin, tanığın sözünü kesmesi şüphesiz uygun olmayan tutum ve davranış olması sebebiyle hâkimin müdahalesini gerektirir.

Hukukumuzda avukatın hangi durumlarda tanığa müdahale edebileceği ve sınırlarının ne olacağı düzenlenmemiş olup, Anglo-Amerikan Hukuku kökenli bir kurum olan “çapraz sorgu”da avukatın sınırlarının ne olabileceğine ilişkin gerek Federal Delil Kuralları gerekse ABD Barolar Birliği Model Kuralları’nda düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin ABD’de tanığın karakterine yönelik tanıklığa itiraz edilememesine karşın, bunun sınırları Federal Delil Kuralları m.608’de belirlenmiştir. ABD Hukukunda hâkim tarafından tanıklığın takdirinde esas alınan unsurlardan birisi de tanığın karakteri ve itibarıdır. Tanığın doğruluk ve güven konusunda toplumdaki ünü mahkemede is-

<sup>33</sup> Geniş bilgi için bkz. Serhat Sarisözen, Medeni Usul Hukukunda Soru Yönelme ve Çapraz Sorgu, Ankara 2016, s. 27 vd.

patlanabilir.<sup>34</sup> Karakter tanıklığı, bir tanığın karakter özelliklerini ya da yalancılığını ortaya çıkarmaya yönelik olarak başka bir tanığın düşüncelerinden ve tanıklığından yararlanılarak yapılan tanıklıktır.<sup>35</sup> ABD Federal Delil Kuralları'nın 405. maddesi, karakter tanıklığına izin vermektedir.<sup>36</sup> Burada tanığın, toplumdaki iyi ya da kötü ünü, duruşmaya konu edilmektedir.<sup>37</sup> Bununla birlikte, tanığın güvenilirliğinin önemli ve hassas bir konu olduğu kabul edilerek, karakter özellikleri üzerinde yapılacak sorgulama, sıkı kurallara bağlamıştır; sorgulama, tanığın dürüstlüğüyle sınırlandırılmış, genel karakter özelliklerinin tartışılmasına ve bu yönde delil sunulmasına izin verilmemiştir.<sup>38</sup>

Türk medeni usul hukukunda ise yasal olarak bu konuya ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır; bununla birlikte hukukumuzda da tanığın karakter özellikleri ve sahip olduğu toplumsal itibarı hakkında tanık dinletilebilir; burada tanıklığın konusunu, o tanığın kötü itibarı oluşturur; yani diğer tanık, tanıklık eden kişinin toplum içinde yalancı olarak bilindiğine bu hususta kötü bir itibarı olduğuna tanıklık edebilir.<sup>39</sup> Dolayısıyla tanığın, karakterine yönelik duruşma sırasında vekil tarafından sarf edilecek sözler, duruşma sırasında uygun olmayan tutum ve davranış olarak nitelendirilemez. İddia ve savunma hakkının bir uzantısı olarak görülmesi gerekir.

Hukukumuz açısından ABD Hukukunda olduğu kadar tanığın sorgulanmasında geniş bir düzenleme olmadığından hakimler uygulamada avukatların, tanığı ABD yargılama hukukundakine benzer şekilde sorgulamasını, uygun olmayan tutum ve davranış olarak muhte-

<sup>34</sup> Alexander Tanford, Keeping Cross-Examination Under Control, Trial Adv. 245, Indiana 1994, s. 286; Sarısözen, Çapraz Sorgu, s. 167.

<sup>35</sup> Anthony Bocchino/David Sonenshein, A Practical Guide to Federal Evidence: Objections, Responses, Rules, and Practice Commentary, Eighth Edition, Lousiville 2006, s. 133; Gordon Cleary/John Tarantino, Trial Evidence Foundations, Costa Mesa 2012, s. 3-60.

<sup>36</sup> Bkz. Ronald Clark/George Dekle/William Bailey, Cross-Examination Handbook, Persuasion, Strategies and Techniques, New York 2011, s. 182.

<sup>37</sup> Clark/Dekle/Bailey, s. 182-185 Paul Mark Sandler/James Kenway Archibald, Model Witness Examinations, Illinois 2003, s. 267; Michael Martin/Daniel Capra/Faust Rossi, New York Evidence Handbook: Rules, Theory, and Practice, New York 2002, s.219.

<sup>38</sup> Bkz. Mesut Ertanhan, Medeni Yargılama Hukukunda Tanık ve Tanıklık, Ankara 2005s. 300; Bocchino/Sonenshein, s. 134; Cleary /Tarantino, s. 3-60.

<sup>39</sup> Ertanhan, s. 301.



melen değerlendirebilir. Burada HMK m.262’de düzenlenen ve tanığın övülemeyeceği ve tahkir edilemeyeceğine ilişkin kuralın mutlak şekilde uygulanmasında bir tereddüt yoktur. Buna karşın vekillerin, uygun sorgulama teknikleriyle, tanığın ilgisiz beyanda bulunması durumunda, onun sorulan soruya cevap vermeye teşvik edilmesi bağlamındaki girişime ise dikkatle yaklaşılması ve her durumda vekile müdahale edilmemesi yerinde olacaktır.

Anglo-Amerikan Hukukunda avukatlar, kendi tanıklarını sorgu için hazırlar.<sup>40</sup> Sorgulamayı yapacak avukat, tanığını sadece doğrudan sorgu için değil, doğrudan sorgudan sonra yapılacak çapraz sorgu için de hazırladıktan sonra mahkemede dinletmelidir.<sup>41</sup> Burada tanığın hazırlanması ile kastedilen, tanığın etki altına alınması olmamalıdır. Tanık, hangi hususların çekişmeli olduğunu bilemeyeceğinden veya ispata konu vakıa hakkında bilgi sahibi olamayacağından özellikle tanığın ilgisiz konulara yönelmemesi veya anlatması gereken hususu, yargılamanın seyri içerisinde heyecanlanarak atlamaması için tanığın hazırlanması mümkün olabilmelidir.

Tanıkların hazırlanması, gerçek delil kuvvetinin ortaya çıkarılmasını sağlayabileceği gibi, mahkemenin zaman kaybının da önüne geçecektir.<sup>42</sup> Sonuç itibariyle, doğrudan sorgunun başarıya ulaşması için; tanığın, özgürce ifade vermesine engel olmadan, onu kontrol etmek gerekir. Bu kontrole avukat iyi bir hazırlık süreci sonucunda ulaşacaktır.

Sungurtekin Özkan’a göre, tanıklarla mahkeme dışında temasa geçme yasağı tanığın avukat tarafından etkilenmesini ve bu suretle gördüğü, algıladığı hususlarla ilgili objektif olmayan veya tamamıyla yanlış bir şekilde ifade vermeye teşvik edilmesini, kandırılmasını önlemeyi amaçlar.<sup>43</sup> Ertanhan’a göre de tanıklara sorular yönelmek hâkimin işidir ve bu iş usul kanunlarında öngörüldüğü gibi yapılır.<sup>44</sup> HMK. m. 152’nin yürürlüğe girmesinden sonra kanaatimizce bu ifade artık doğru olmayacaktır.

<sup>40</sup> Nicholas Herman, North Carolina Civil Trial Practice, New York 2012, s. 82.

<sup>41</sup> John Nicholas Iannuzzi, Handbook of Cross Examination: The Mosaic Art, Third Edition, United States 2011, s. 135.

<sup>42</sup> Ertanhan, s. 221.

<sup>43</sup> Sungurtekin Özkan, s. 567; Ayrıca bkz. Ertanhan, s. 221.

<sup>44</sup> Ertanhan, s. 221.

Bu başlıkta anlatılan Meslek Kuralları'ndaki hüküm değişmeden ya da tümüyle kaldırılmadan avukatların sorgulamaya hazırlanması müvekkiliyle görüşme, dosyadaki beyanları ve delilleri incelemesi şeklinde olabilecektir. Bu da sorgulamayla hedeflenenlerle bağdaşmaz. Avukatın sadece karşı tarafın tanığıyla değil kendi bildirdiği tanıkla dahi görüşmemesi hâkimin kontrolünü en üst düzeyde tutan usul sistemlerinde geçerli olabilir. Usul sistemlerinin birbirine yakınlığı ve liberalleştiği bir ortamda Meslek Kuralları'ndaki hükümün savunulabilecek bir tarafı yoktur. Bir taraftan avukatın yaptığı işe kamu hizmeti, yargılamanın üç erkenden biri deyip, sonrasında avukatın tanıklarla dahi görüşmesine imkân vermemek, bu yönde avukatlara güvenmemek rasyonel bir gerekçeyle açıklanamaz. Kaldı ki tanığın yargılamaya hazırlanmasını, onu yalancı tanıklığa hazırlamak gibi düşünemeyiz. Hayatında ilk defa tanıklık yapacak kişi, avukat tarafından özellikle ilgisiz konulara girmemesi ve başkasından duyduğu hususları mahkemede anlatmaması, kendi duyu organlarıyla elde ettiği bilgileri aktarması yönünde uyarılabilmeli, bu mümkün olmayacaksa tanık listesinden çıkarılabilmelidir. Böylece ilgisiz kişiler duruşmada dinlenmek durumunda kalmayacak, hâkimin iş yükü hafifleyecek ve yargılama hızlanacaktır. Şu anki sistemimizde avukat, tanıkla görüşemediğine göre avukatın kimi sorgulayacağına ilişkin bu teknik konuda avukat değil, müvekkil karar verici konumundadır. Oysa sorgulama teknik bir iş olduğundan karar verici avukat olmalıdır.

Avukatın, tanığı duruşmaya hazırlarken, onu etkilemesi ve özellikle yalancı tanıklığa teşvik etmesi ihtimalinde ise o zaman Meslek Kuralları devreye girmeli ve böyle bir durumda avukat hakkında disiplin el yaptırımlara işlerlik kazandırılmalıdır.

Sorgulamanın gereği gibi yapılabilmesi için avukatların son derece hazırlıklı olmaları gerekir. Meslek Kuralları'nın eski tarihli oluşu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 2011'de yürürlüğe girdiği dikkate alındığında Meslek Kuralları'nın da HMK'ya ve HMK'nın arzuladığı sorgulama sistemine uygun şekilde revize edilmesi gerekmektedir. Bu revizyondan sonra avukatlar daha hazır halde yargılamaya gelebilecek ve maddi gerçeğe daha kolay ulaşılacaktır. Bu bağlamda Meslek Kuralları'nın 24. maddesi tümüyle yürürlükten kaldırılmalı, tanıkla görüşme yasağı yerine, tanıklarla görüşürken ve mahkemede

tanıklar sorgulanırken nelere dikkat edilmesi gerektiğinin açıklandığı bir düzenleme getirilmelidir. Bu düzenlemenin Kanun'la yapılmasında fayda vardır. Zira HMK m.152'de tek maddeyle yapılan düzenlemenin genişletilerek, avukatların kendi tanıklarına ve diğer tarafın tanıklarına karşı yapacakları hazırlıkta uymaları gereken kurallar etraflı bir şekilde ele alınmalı; ABD Federal Delil Kuralları'nda olduğu gibi, avukatın kendi bildirdiği tanığa yargılama sırasında yönlendirici sorular sormaması mutlak bir şekilde yasaklanmalı; diğer tarafın tanığına karşı yapılacak sorgulamada özellikle yalan beyanın ortaya çıkartılabilmesi için hangi durumda yönlendirici sorular sorulabileceği belirlenmelidir. Aksi takdirde mevcut düzenlemede olduğu gibi, avukat tarafından tanığa soru yöneltilebileceği saptandıktan sonra sorunun ne şekilde sorulacağı saptanmadığında usulü açıdan belirsizlikler beraberinde gelmektedir.

### **C. Hâkim ve Savcı Dışında Diğer Adli Görevlilerle Olan İlişkilerde Özenli Olma Kuralı**

TBB Meslek Kuralları m.25 uyarınca, *“Avukat, mahkeme kalemlerinde, icra dairelerinde ve her türlü mercilerde çalışan görevlilerle olan ilişkilerinde de meslek onuruna ve ağırbaşlılığına uygun tutum ve davranışlarını korur”*. Önceki maddelerde hâkim-savcıyla olan ilişkileri düzenleyen Meslek Kuralları, bu defa m.25 ile mahkeme kalemlerinde, icra dairelerinde ve başkaca mercilerde bulunan diğer görevlilerle olan ilişkilerinde de avukatın meslek onuruna uygun davranması gerektiğine işaret etmiştir.

Kanaatimizce ayrı bir maddeyle düzenlenmesi yerine TBB Meslek Kuralları m.25'in, m.17 ve m.23'ün yürürlükten kalkan hükmü ile birleştirilmesi ve maddenin şu şekilde kaleme alınması uygun olacaktır:

*“Hâkim, savcı ve diğer görevlilerle gerek duruşma sırasında gerek dışında gerekse icra işlemlerinin yürütülmesine ilişkin kurulacak her türlü iletişimde ve gerektiğinde bu kişiler haklarında yapılacak her türlü müracaatta avukat, kanunun gerektirdiği gerekçeleri amacı aşmayacak biçimde açıklar ve meslek onuruna uygun tutum ve davranışlarda bulunur”*.

#### D. Baro Başkanına Karşı Yükümlülükler

Meslek Kuralları'nın 28. maddesi, "Bir başka baro bölgesinde ilk kez bir davaya giden avukat, o yer Baro Başkanı'na nezaket ziyaretinde bulunmaya gayret eder"; 29. maddesi ise "Bir meslektaşının ölümü veya başkaca nedenlerle, Baro Başkanı'nca görevlendirilen avukat, kabul edilebilir bir neden göstermeksizin bu görevi reddedemez" hükümlerini içermektedir.

29. maddedeki düzenleme mesleki dayanışmaya yönelik olup, kuralın korunması isabetli olacaktır. Buna karşın artan avukat sayısı dikkate alındığında, özellikle İstanbul, Ankara gibi, yoğun avukat sayısına sahip illere seyahat eden avukatın o yer baro başkanına nezaket ziyaretinde bulunmasını istemek seyahat eden avukat için de baro başkanı için de gerçekleşmesi çok muhtemel bir beklenti olmayacaktır. Az sayıda avukatın faaliyet gösterdiği ve mektup dışında iletişim araçlarının bu derece gelişmediği bir dönemde yürürlükte olan 28. maddenin tümüyle yürürlükten kaldırılması yerinde olacaktır.

#### SONUÇ

Özellikle birçok kanunun değiştiği ve mesleğin artık eskisi gibi icra edilmediği göz önüne alındığında, elli yılı aşkın bir zaman önce hazırlanan TBB Meslek Kuralları'nın gözden geçirilerek yeniden hazırlanmasına duyulan ihtiyaç açıktır. Bu değişiklik Türkiye Barolar Birliği'nin de gündeminde olup; 17-18 Aralık 2022'de gerçekleştirilen 37. Olağan Genel Kurul'da Meslek Kurallarında birtakım değişiklikler yapılmıştır.

Yapılan değişikliklerden ilki kılık kıyafet kuralıyla ilgili olup; bu düzenleme Avukatlık Kanunu'nun 49. maddesiyle uyumlu olmuş, daha alt düzeyde olan bir metnin kanuna aykırı olma hali sonlandırılmıştır. Öte taraftan avukatların, duruşmalara "temiz bir kıyafetle" çıkacağı vurgusu gerçekten yerinde olmayıp zaten kendilerinden beklenen budur ve bu düzenlemenin etik kurallarla herhangi bir ilgisi olmadığından metinden çıkartılması doğru olmuştur. Benzer şekilde kadın-erkek avukatlar arasında bir ayırım yapmak suretiyle erkek avukatların giyeceği kravatın metne yazılması, buna karşın mevsimsel olarak buna da bir istisna getirilmesi de doğru değildi. Bu bağlamda yapılan sadeleştirme isabetli olmuştur.

Yapılan diğer değişiklikler kapsamında avukatın, duruşma esnasında mahkemeye ibraz ettiği dilekçe ve bu dilekçelerin eki niteli-

ğindeki belgelere elektronik ortamda ulaşılabiliyorsa birer örneğini hazırlayarak yanında duruşmaya getirmesi ve diğer tarafın avukatına verme zorunluluğu kaldırılmıştır. Yapılan değişiklik uzun süredir fiilen uygulanmayan ve mahkemelerin zaten UYAP'a yükledikleri belgelerin fiziken de çıktısının alınmasına gerek bulunmaması haliyle de uyumludur.

Diğer değişiklikler, stajyer avukatlar ve bağlı çalışan avukatlarla ilgili olup, Meslek Kuralları'nda stajyer avukatlarla ilgili getirilen düzenleme ile avukatlık mesleğinin niteliğinin yükselmesinde büyük önem taşıyan staj eğitiminin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Meslektaş adayının zorunlu staj eğitimi aldığını bilen bir avukatın, stajyerinin çalışma şekli ve süresini belirlerken bunu zorunlu staj eğitimi programına göre yapmasının, Meslek Kuralları'nda düzenlenmesine neden gerek kalındığı ve bu düzenlemeyle dahi ofisteki işleri staj eğitimine göre önceliklendiren avukatı Meslek Kuralları'nda yapılan bu değişikliğin zorlayabilecek olup olmadığı sorusunun cevabı şüphesiz zordur fakat yine de bu düzenlemenin Meslek Kuralları'nın içine alınması isabetli olmuştur. Bununla birlikte stajyer avukatın alması gereken uygulama eğitimi sadece adliyedeki eğitimle sınırlı değildir. Büroda ofis işleri dışında avukatın bu eğitime nasıl destek vereceği ve bir yıl içinde meslektaşı olacak stajyere karşı yapması gerekenler ve yapmaması gerekenlere ilişkin bir düzenlemeye Meslek Kurallarında yer verilmemiştir. Birçok ofiste adeta sekreter gibi kullanılan, getir-götür işleri, fotokopi çekmek gibi meslekle uzaktan yakından ilgisi olmayan işlerin de aslında stajyer avukata yaptırıldığı ortadadır. Birçok avukatın stajyerini sekreterden daha ucuz bir işgücü olarak görmesi ve bu amaçla hukuk fakültesi mezunlarını birer yıllık süreler için yanlarında çalıştırmalarının artık sonlanmasına ilişkin bir düzenlemenin yapılarak avukat ile stajyeri arasındaki ilişkinin daha kapsamlı bir şekilde ele alınması, staj kurumunun işleyişi açısından şüphesiz daha faydalı olacaktır.

TBB Meslek Kuralları'nda yapılan değişiklikler içinde bağlı çalışan avukatlar hakkında yapılan düzenleme önem arz etmektedir. Avukatlıkta şirketleşmenin çok sınırlı olduğu, şubeleşmenin ise hukuken mümkün olmadığı ülkemizde büro açmanın ve başta büro giderlerine katlanmanın maliyetini her hukukçu karşılayamamakta; bu nedenle avukatlar birleşerek ortak bir hukuk bürosu açmak ya da başka bir

avukatın yanında sigortalı olarak çalışmak yoluna gitmektedir. Son yıllarda, bağlı çalışan avukat sayısının büyük bir ağırlık kazanması nedeniyle ortaya çıkan düzenleme ihtiyacı Genel Kurul tarafından yeni bir maddeyle karşılanmıştır. Yapılan değişiklikler her avukata göre farklı uygulanacaktır. Öte taraftan “ücretin meslektaşlık bilinciyle” düzenlenmesi isabetli bir ifade tercihi olmakla birlikte asgari ücretin ne kadarlık bir miktar üstünün mesleğin itibarı ve işin niteliğine uygun düşeceği her avukat tarafından farklı değerlendirilebilecek hususlardır.

Meslek Kuralları'nda Aralık 2022'de yapılan bu değişiklikler dışında esasında Meslek Kuralları'nın bütünüyle ele alınarak yeni bir kurallar bütünü getirmekte fayda vardır. Bu kapsamda değişmesi gereken başlıca maddeler:

Meslek Kuralları'nın 17. maddesinde bir belirsizlik olduğu görülmektedir. Her ne kadar hâkim ve savcılarla ilişkilere yönelik “karşılıklı saygı” vurgusu yapılsa da Meslek Kuralları'nın Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlandığı göz önüne alındığında hâkim ve savcılar için mesleki bir yükümlülük yüklemeyeceği açıktır. O nedenle maddede aslında hâkim ve savcının avukata saygı göstermesi durumunda avukatın da aynı şekilde davranması gerektiği istenmekte olup, aksi bir durumda saygılı davranmayabileceği sonucu çıkmaktadır. Oysaki avukat, karşılığı olmasa dahi her hâlükârda saygılı davranmak zorunda olup, kendisine karşı saygısızlık yapıldığında bunu gerçekleştiren hâkim ya da savcı için işletilecek idari ya da cezai bir soruşturma açılması için yapılabilecek şikâyet ayrı bir konudur. Bu nedenle 17. maddenin “Bu ilişkilerde karşılıklı saygı esastır” cümlesinin metinden çıkartılması isabetli olacaktır.

TBB Meslek Kuralları m.24'te anlatılan Meslek Kuralları'ndaki hüküm değişmeden ya da tümüyle kaldırılmadan avukatların tanıkları sorgulamaya hazırlanması müvekkiliyle görüşme, dosyadaki beyanları ve delilleri incelemesi şeklinde olabilecektir. Bu da sorgulama sistemiyle hedeflenenlerle bağdaşmaz. Avukatın sadece karşı tarafın tanığıyla değil kendi bildirdiği tanıkla dahi görüşmemesi hâkimin kontrolünü en üst düzeyde tutan usul sistemlerinde geçerli olabilir. Usul sistemlerinin birbirine yaklaştığı bir ortamda bu Meslek Kuralları'ndaki hükmün savunulabilecek bir tarafı yoktur. Bir taraftan

avukatın yaptığı işi kamu hizmeti olarak görüp, sonrasında avukatın tanıklarla dahi görüşmesine imkân vermemek, bu yönde avukatlara güvenmemek rasyonel bir gerekçeyle açıklanamaz. Kaldı ki tanığın yargılamaya hazırlanmasını, onu yalancı tanıklığa hazırlamak gibi düşünemeyiz. İlgisiz kişiler duruşmada dinlenmek durumunda kalmayacak, hâkimin iş yükü hafifleyecek ve yargılama hızlanacaktır. Şu anki sistemimizde avukat tanıkla görüşemediğine göre avukatın kimi sorgulayacağına ilişkin bu teknik konuda avukat değil, müvekkil karar verici konumundadır. Oysa sorgulama teknik bir iş olduğundan karar verici avukat olmalıdır. Sorgulamanın gereği gibi yapılabilmesi için avukatların son derece hazırlıklı olmaları gerekir. Meslek Kuralları'nın eski tarihli oluşu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 2011'de yürürlüğe girdiği dikkate alındığında Meslek Kuralları'nın da HMK'ya ve HMK'nın arzuladığı sorgulama sistemine uygun şekilde revize edilmesi gerekmektedir. Bu revizyondan sonra avukatlar daha hazır halde yargılamaya gelebilecek, bu bağlamda maddi gerçeğe daha kolay ulaşılacaktır. Kanaatimizce bu bağlamda Meslek Kuralları'nın 24. maddesi tümüyle yürürlükten kaldırılmalı, tanıkla görüşme yasağı yerine, tanıklarla görüşürken ve mahkemede tanıklar sorgulanırken nelere dikkat edilmesi gerektiği yönünde düzenleme getirilmelidir.

Artan avukat sayısı dikkate alındığında, özellikle İstanbul, Ankara gibi, yoğun avukat sayısına sahip illere seyahat eden avukatın o yer baro başkanına nezaket ziyaretinde bulunmasını istemek seyahat eden avukat için de baro başkanı için de gerçekleşmesi çok muhtemel bir beklenti olmayacaktır. Az sayıda avukatın faaliyet gösterdiği ve mektup dışında iletişim araçlarının bu derece gelişmediği bir dönemde yürürlükte olan 28. maddenin tümüyle yürürlükten kaldırılması isabetli olacaktır.

## Kaynakça

### Kitaplar

Bocchino Anthony/Sonenshein David, A Practical Guide to Federal Evidence: Objections, Responses, Rules, and Practice Commentary, Eighth Edition, Lousiville 2006.

Brunner Alexander/Gasser Dominik/Schwander Ivo, ZPO Schweizerische Zivilprozessordnung, Dike Verlag AG, AUFLAGE 2, 2016.

- Clark Ronald/Dekle George/Bailey William, *Cross-Examination Handbook, Persuasion, Strategies and Techniques*, New York 2011.
- Cleary Gordon/ Tarantino John, *Trial Evidence Foundations*, Costa Mesa 2012.
- Çelik Lamih, TBB Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatlık Meslek Kuralları, B.3, Ankara 2016 (Çelik, Meslek Kuralları).
- Çine Özcan, *Avukatlık Hukuku*, Ankara 2014
- Ertanhan Mesut, *Medeni Yargılama Hukukunda Tanık ve Tanıklık*, Ankara 2005.
- Güner Semih, *Avukatlık Hukuku*, B.6, Ankara 2015.
- Herman Nicholas, *North Carolina Civil Trial Practice*, New York 2012.
- Iannuzzi John Nicholas, *Handbook of Cross Examination: The Mosaic Art*, Third Edition, United States 2011.
- Kleine-Cosack Michael  
(Çev. Köksal Şevdiye), *Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) mit BORA und FAO Kommentar*, München 2003, *Evrensel Bakış İçin Avukatlık Yasaları I*, İzmir Barosu Yayını, İzmir 2004.
- Martin Michael/Capra Daniel/Rossi Faust, *New York Evidence Handbook: Rules, Theory, and Practice*, New York 2002.
- Mısır Haşim, *Avukatlık Disiplin Hukuku*, B.3, Ankara 2016
- Musielak Hans Joachim/Voit Wolfgang, *Zivilprozessordnung: ZPO mit Gerichtsverfassungsgesetz Kommentar 19, neubearbeitete Auflage*. 2022.
- Özekes Muhammet, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, C.II, B.15, İstanbul 2017.
- Özen Atilla, *Avukatlık Hukuku*, B.4, Ankara 2021.
- Rüzgaresen Cumhur, *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, Ankara 2022.
- Sandler Paul Mark/a Archibald James Kenway, *Model Witness Examinations*, Illinois 2003.
- Sarisözen M. Serhat, *Medeni Usul Hukukunda Duruşma Düzeni*, Ankara 2023.
- Sarisözen M. Serhat, *Medeni Usul Hukukunda Soru Yönelme ve Çapraz Sorgu*, Ankara 2016 (Sarisözen, Çapraz Sorgu).
- Sungurtekin Özkan Meral, *Avukatlık Mesleği, Avukatların Hak ve Yükümlülükleri*, B.4, İzmir 2013.
- Tanford Alexander, *Keeping Cross-Examination Under Control*, *Trial Adv.* 245, Indiana 1994.
- Yılmaz Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, C.2, B.4, Ankara 2021 (Yılmaz, Şerh II).
- Yılmaz Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* C.3, B.4, Ankara 2021 (Yılmaz, Şerh III).
- Yılmaz Ejder, *Yemin*, B.3, Ankara 2021 (Yılmaz, Yemin).
- Yılmaz Tuncay/Yazıcı Şerife/Amon Paltura Mirel, *Yabancı Ülkelerin Avukatlık Kanunları 2. Kitap*, Ankara 2013.



## Makaleler

Çelik Lamih, “Meslek Kurallarında Avukat-Mahkeme İlişkileri”, *TBB D*, 2008/74 (Çelik, Avukat-Mahkeme İlişkileri).

Sarisözen M. Serhat, “TBB Meslek Kurallarının ‘Yargı Organlarıyla ve Adli Mercilerle İlişkiler’ Başlıklı İkinci Kısımının Değerlendirilmesi ve Bazı Maddelerin Değişimine Olan İhtiyaç”, *TBB Dergisi*, 2023/164, s. 239-262 (Sarisözen, Meslek Kuralları).

Sarisözen M. Serhat, “Vekilin Uygun Olmayan Tutum ve Davranışlarının HMK m.79 ve 151 Kapsamında Sonucu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S.197, Ocak 2023.

Sharıflı Sayın Rufat, “KKTC’de Avukatlık ve Meslek Etiği”, Avukatlık Hukuku Sempozyumu, Ankara 2023

## İnternet Kaynakları

<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/tbb-37-olagan-genel-kurulu-meslek-kurallari-nda-degisiklik-yapti-83356>

[https://d.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata\\_ozel/meslek\\_kurallari/CCBE\\_avukatlik\\_meslek\\_kurallari.pdf](https://d.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/CCBE_avukatlik_meslek_kurallari.pdf)

